

סילבסטר וקדושי כנסייה אחרים

סילבסטר הוא יום חג לנוצרים ברחבי העולם; יום המציון את סיום השנה האזרחית ותחילת השנה החדשה. יום זה קרוי על שם האפיפיור סילבסטר ששימש בתפקיד בין השנים 314-317 ונפטר ב-31 בדצמבר, כלומר חגו חל ביום קבורתו.

נשאלת השאלה מדוע דווקא קרוי החג על שם סילבסטר?

לפני שנשיב על השאלה חשוב לומר, כי השנה האזרחית אינה שייכת לנוצרות. את הספירה שלה התחילו הרומאים, בתקופה שעדיין רדפו את הנוצרים והוציאו להורג. זאת ועוד, אין זה חידוש כי ההיסטוריה רצופת מסמכים מזויפים, ובשל כמה מהם האדירו את זכרו של האפיפיור סילבסטר אף על פי שבעת כהונתו תפקידו התגמד בגלל שיעור קומתו של הקיסר קונסטנטינוס הגדול. הקיסר שלט ביד רמה גם בכנסייה וגם במדינה. יתר על כן, הוא ראה בכנסייה מכשיר מדיני מובהק; ואף על פי כן ניסו זייפני ההיסטוריה להציג תמונה שונה ומעוותת בין הקיסר לבין האפיפיור. כך נתחבר ברומא בשנת 460 חיבור מפורסם תחת השם Actus silvestri papae, שדיבר בשבחו של האפיפיור סילבסטר וייחס את ריפויו של קונסטנטינוס ממחלת הצרעת לאפיפיור, וכן את ה"עובדה" שסילבסטר הטביל את קונסטנטינוס לנוצרות. העובדה לא הייתה נכונה לחלוטין, כי הקיסר הוטבל לפני מותו בידי הבישוף אֶזְבֵּזְבֵּז, איש ניקומדיה. הדבר הזה התרחש כשנתיים לאחר שסילבסטר הלך לעולמו.

קונסטנטינוס היה רוב ימיו פגני, כלומר האמין בכמה אלים. הפגנים האמינו בין השאר ב"אל השמש". לפי אמונתם, יום ההולדת של אל השמש היה ב-25 בדצמבר, שהוא היום הקצר בשנה (לפי הלוח היוליאני המקורי), ואז חל ומורגש מפנה במהלכה של החמה. בגלל זה נקבע יום הולדתו של ישו ל-25 בדצמבר, והוא נחשב ליום קדוש לנוצרות, בדיוק כמו שהיום הקדוש לנוצרות ששימרה כמה יסודות פגניים קרוי שלא במקרה גם על שם השמש - Sunday. אגב, הצרפתים קוראים לליל סילבסטר בשם La Saint Sylvestre (סילבסטר הקדוש).

קונסטנטינוס ראה בישו בן של אל השמש. מאחר שראה במו עיניו כיצד האימפריה הרומית האדירה הולכת ומתפוררת, הוא

הבין בחזון רוחו כי זו הזדמנות אדירה לתת את הדת כגורם מאחד. בעקבות זאת פרסם קונסטנטינוס - שנה לפני שסילבסטר מונה ל"בישוף של רומא", צו שזכה לכינוי "האדיקט של מילאנו". לפי הצו הזה יצא הקיסר בקריאה לגלות סובלנות כלפי כל אדם בלי כל הבדל דת, ותיקן עוולות שנגרמו לנוצרים. וכך היה קונסטנטינוס הקיסר הראשון שהכיר בנצרות כדת לגיטימית, הכרה שהפכה

נהפך הוא: הצו של קונסטנטינוס אפשר לנוצרים לפעול ביתר קלות - לבנות הרבה כנסיות (כמו הבסיליקה של סן פייטרו) ולהפיץ את הנצרות תוך סובלנות דתית גם כלפי היהודים. קשירת סילבסטר עם פרעות ביהודים יסודה בעובדה כי מאוחר יותר, ליל סילבסטר היו אכן פוגרומים ביהודים בעיקר על ידי שיכורים חולינגים ששנאו את היהודים בלי קשר לנצרות, כפי שקרה כבר ב-1400, ובמלחמת העולם השנייה ב-1941

סנטו דומינגו. צילום: אריק בראז

בתוך זמן קצר את הנצרות לדת הרשמית של קיסרות רומא.

קונסטנטינוס דאג לכנס את גדולי הכוהנים של הדת הנוצרית כדי שיכריזו על מדיניות אחידה של הנצרות, ואלה יצאו בהכרזה המפורסמת שלפיה מי שמתנגד לשילוש הקדוש (האב הבן ורוח הקודש) - הוא כופר.

מאחר שהזכרנו חיבור היסטורי שנודע כזיוף, נציין שהוא לא היה המסמך היחיד שעסק ביחסים שבין סילבסטר והקיסר קונסטנטינוס. חיבור אחר - חוקת קונסטנטינוס (Constitutum constantini) נתגלה אף הוא כזיוף, והוא דיבר על קשרים טובים מאוד בין הקיסר לבין האפיפיור. החיבור מיוחס למאה השמינית, ולפיו זכה האפיפיור סילבסטר לסמכויות קיסריות על כל הפרובינציות באיטליה ובחלק המערבי של הקיסרות, דבר שאינו נכון, כמוכר.

אגב, אין שום עדות לכך שסילבסטר הראשון, במסגרת סמכותו, רדף יהודים.

מ-Silva הלטינית גם השם Transylvania, אזור במרכז רומניה ובצפון-מערב, שמשמעו "מעבר ליערות", על שם היער הצפוף שבמערב טרנסילבניה ליד הרי Bihar. השם ההונגרי של טרנסילבניה הוא Erdely ומשמעו יער. מחצב שנתגלה בטרנסילבניה קרוי סילבניט, ויש אפילו מחלה המועברת על ידי מכתמי יער וקרויה Sylvanic Plague - מגפת יערות.

בארצות הברית, המדינה פנסילבניה (Pennsylvania) קרויה על שם היער (Silva), ועל שם האדמירל סר ויליאם פן (1621-1670), אביו של מייסד המדינה.

את השם סילבסטר נשאו אפיפיורים, אך המפורסם שבהם היה זה שהוזכר בימיו של הקיסר קונסטנטינוס. לזכר מעורבותו של האפיפיור סילבסטר בהיסטוריה של הכנסייה, בחג המולד מאירים הנוצרים בנורות את עץ האשוח המייצג את היער. במסגרת מנהג זה נהוג להציב בבית או במקום ציבורי עץ ירוק מחטני, לרוב עץ אשוח, שהוא ירוק-עד ואינו משיר את מחטיו עד שהוא מתייבש. נוהגים לקשט אותו בקישוטים ובתאורה. נהוג להכניס את העץ ולקשטו לא לפני 24 בדצמבר ולהוציא ב-6 בינואר. בארצות הברית מציבים את העץ כבר בליל חג ההודיה (שחל ביום חמישי, הרביעי של חודש נובמבר). מקור המנהג בעובדה שהפגנים הציבו עץ שמסמל את החיים בשיאו של החורף. בתוניסיה נתגלה פסיפס רומאי עתיק של האל הרומי דיוניסוס כשהוא נושא בידו ענף עץ מחט כסמל לחיים. עם עליית מעמדם של הנוצרים בעיר, בימי קונסטנטינוס, החלו להציב עץ ירוק-עד בחג המסמל את לידת ישו כדי לסמל את נצחיותו. המנהג המודרני של הצבת עץ מקושט מתועד לראשונה בגרמניה במאה ה-16. בעיר הגרמנית ברמן מסופר על קישוטי בית גילדות לקראת חג המולד, שכללו עץ אשוח שקושט בפירות, אוזנים, כעכים וקישוטי בד. המטרה המקורית הייתה לשעשע את הילדים של חברי הגילדה; תיאור כזה מתועד גם בבאזל משנת 1597. רק במאה ה-17 החלו להציב את עץ חג המולד בבתים פרטיים. המנהג היה מקובל תחילה בגרמניה בלבד, לאחר מכן נפוץ לאוסטריה ומשם התפשט להונגריה, לצרפת, לבריטניה ולכל העולם.

בארצות הברית הוצב העץ לראשונה ב-1777.

עד ימיו של סילבסטר הראשון נרדפו הנוצרים על ידי קיסרי רומא, ובעיקר הפליא להכות בהם הקיסר דיוקלטיאנוס; אך לאחר שבימי סילבסטר החלו הקלות והקיסר קונסטנטינוס עודד את הנצרות, הפכו רבים מן המעוונים בסוף המאה השלישית וראשית הרביעית לקדושים, ושמן אפילו הנוצח במקומות שונים בעולם. כך למשל סן חואן, בירת פורטו ריקו, קרויה על שם יוחנן הקדוש. השם חואן הוא הצורה הספרדית של השם יוחנן. סן פרנסיסקו שבקליפורניה קרויה על שם פרנסיס הקדוש מאַקְסִי (איטליה).

סנטו דומינגו. צילום: אריק בראז

על שמו של אותו קדוש קרויה גם סנטה פה (Fe), בירת מדינת ניו-מקסיקו בארצות הברית. סנטה לוצייה היא אי בקריביים הנושא את שמה של בתולה סיציליאנית שנהרגה על קידוש אמונתה.

שרשרת איים בים הקריבי, שאליה הגיע קולומבוס ב-22 בינואר 1498, יום וינסנט הקדוש, נקראה סנט וינסנט. וינסנט היה קדוש נוצרי שעונה על ידי הקיסר דיוקלטיאנוס באכזריות רבה וגופתו הושלכה בשנת 304 בכיכר העיר סרגוסה. האגדות מספרות שחיות הטרף לא נגעו בה, וגם לאחר שהוטלה הגופה

ליים פלטו אותה גלי הים אל החוף. תחילה היה לפטרונם של הכורמים באנדלוסיה, ואחר כך בכל ספרד.

הקיסר דיוקלטיאנוס התעלל גם בסבסטיאן, קדוש שהוצא להורג בשנת 300, ועל שמו קרויה עיר קיט מדהימה ביופיה בחבל הבאסקים - סן סבסטיאן. סנטורייני, אי הנופש המקסים ביוון, קרוי על שם אירנה (Irene) הקדושה.

סנט טְרֹפֶה, עיירת נופש בריביירה הצרפתית, התפרסמה בשנות ה-50 לא בזכות St. Tropes, הקדוש המעונה מן העיר פיזה שבאיטליה (שעונה למוות), אלא בזכות שחקנית הקולנוע היפהפייה והסקסית בריגיט בארדו שחשפה את חמוקיה בחופי העיירה. סנטיאגו, בירת צ'ילה, קרויה על שם יאגו (יעקב), הפטרון הקדוש של ספרד. על שמו קרויה גם סנטיאגו דה קומפוסטלה, כשחלקו השני של השם משמעו "השדה של הכוכב", בעקבות אגדה המספרת שהקבר שהכיל את שיירי גופתו של יאגו נתגלה על ידי זוהר שבקע מכוכב שהיה מעל הקבר. ואם בכל אלה לא די, נזכיר כי סנטה קרוז, עיר ואם בבוליביה - נקראת בשם הספרדי שמשמעו "הצלב הקדוש".

רפובליקת טרינידד וטובגו קרויה על שם שני איים, שהראשון בהם הוא צורת משנה של - טריניטי, השילוש הקדוש, הלוא הם האב, הבן ורוח הקודש. קולומבוס שגילה את האיים ב-1498, במסעו השלישי אל יבשת

אמריקה, החליט בגלל אמונתו החזקה בנצרות, וגם כמחווה לאיזבלה, לקרוא כך לאי.

הרפובליקה הדומיניקנית קרויה דומיניקה, והיא האי השלישי בגודלו בין איי האנטילים הקטנים. גם לאי זה העניק קולומבוס את השם כשגילה אותו ביום ראשון 3 בנובמבר 1493. בספרדית Domingo הוא יום ראשון - הקדוש לנוצרים. בלטינית, דומיניקה - יום הבורא. Dominus הוא אדון, והכוונה היא לאדון עולם. בירת הרפובליקה הדומיניקנית קרויה סנטו דומינגו.